

Трансформація туристичної політики та її вплив на взаємовідносини туроператорів і турагентів.

Бедрадіна Г.К., Герасименко В.Г.

Одеський національний економічний університет

Туристична політика — це система принципів, методів, рішень, впливів і заходів, які здійснюються уповноваженими на це суб'єктами (інституціями) з метою цілеспрямованого управління та регулювання туризму і створення умов для його розвитку [1] .

Одним із дієвих інструментів туристичної політики є ліцензування діяльності підприємств туризму. Воно запроваджується з метою створення різних можливостей суб'єктів туристичної діяльності на ринку туристичних послуг та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян, захисту навколишнього природного середовища, підвищення рівня обслуговування подорожуючих [2].

Ліцензування туристичної діяльності застосовується зараз у багатьох країнах світу — Італії, Іспанії, Франції, Туреччині, Єгипті та інших.

Ліцензування туристичної діяльності в нашій державі було започатковано у 1994 році і з того часу зазнало великих змін. Вперше туризм було включено до ліцензійних видів діяльності на підставі Закону України “Про підприємництво”. Згідно з законом, ліцензуванню підлягала будь-яка діяльність, що пов'язана з наданням туристичних послуг. Суб'єктами ліцензування при цьому вважались не лише фірми -посередники, а й засоби розміщення, підприємства харчування, транспортні компанії, тощо. Протягом наступних років в Україні ліцензувалися або окремі види туризму (іноземний, зарубіжний, внутрішній, екскурсійне обслуговування), або певні види діяльності (туроператорська та турагентська).

Основні етапи еволюційної діяльності в Україні показано в **таблиці 1**.

Основні етапи еволюційної системи ліцензування туристичної діяльності в Україні (таб.1)

Роки	Назва видів туристичної діяльності, що підлягають ліцензуванню	Підстави для ліцензування
1994 - 1998	<ul style="list-style-type: none"> - Організація прийому та обслуговування іноземних туристів в Україні (іноземний туризм) України - Організація прийому та обслуговування вітчизняних туристів в Україні (внутрішній туризм) - Організація туристичних поїздок за межі (зарубіжний туризм) - Екскурсійна діяльність. - Організація масового та спортивно-оздоровчого туризму (самодіяльний туризм) 	<p>Закон України “Про підприємство” 3714-ХІІ в редакції від 16.12.1993 р.</p> <p>“Інструкція Держтуризму України про порядок видачі суб'єктами підприємства спеціальних дозволів (ліцензій) на діяльність, пов'язану з наданням туристичних послуг “ від 27.07.1994р.</p>
1998- 1999	<ul style="list-style-type: none"> - Організація іноземного туризму. - Організація зарубіжного туризму. 	<p>Закон України “Про підприємництво” № 762/97 від 23.12.1997р.</p>
2000- 2003	<ul style="list-style-type: none"> - Організація іноземного туризму. - Організація внутрішнього туризму. - Організація зарубіжного туризму. - Екскурсійна діяльність 	<p>Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” №1775-ІІІ від 01.06.2000р.</p>
2003- 2010	<ul style="list-style-type: none"> - Туроператорська діяльність. -Турагентська діяльність. 	<p>Закон України “ Про туризм” в редакції від 18.11.2003р.</p>
2010- по теперішній час	<ul style="list-style-type: none"> - Туроператорська діяльність 	<p>Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів</p>

		України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності від 01.01.2010р.
--	--	---

Джерело: систематизовано авторами.

В жовтні 2010р. порядок ліцензування змінився внаслідок набуття чинності Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності” згідно з яким було скасовано ліцензування туристичної діяльності. Таким чином, у даний час лише один вид туристичної діяльності — туроператорська — підлягає ліцензуванню в Україні.

Однак, суб'єкти господарювання, які мають намір займатися турагентською діяльністю, повинні бути зареєстровані, як суб'єкти підприємництва та дані про них мають бути внесені в Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України.

З приводу відміни ліцензування турагентської діяльності професіонали туристичного бізнесу висловлюють доволі суперечні думки. Прихильники скасування цієї норми відзначають, що процедура ліцензування носить формальний характер, не є гарантією сумлінної роботи турагентств і не виключає появи фірм-одноденок. Представники протилежної точки зору стверджують, що відміна ліцензування турагентської діяльності може спричинити хаос на туристичному ринку у зв'язку зі зростанням кількості турагентств з непрофесійним веденням бізнесу, можливими проявами шахрайства. При цьому, незважаючи на різні точки зору, усі фахівці спільні в думці, що здійснювати діяльність як туроператорам, так і турагентам, буде складніше. Туроператорам -тому, що на них покладено повну відповідальність за створення та реалізацію турпродукту, згідно з чим вони повинні мати стосунки лише з надійними партнерами, попередньо перевіривши їхній стаж роботи на ринку, професіоналізм співробітників, надійність и таке інше; турагентам —

тому, що до них кожен туроператор висуватиме власні вимоги, які не завжди відповідають інтересам турагентів [3]

Що відбувається зараз, в умовах чотирьохрічного періоду співпраці туроператорів та турагентів за новими схемами?

Високий рівень консолідації ринку призвів зараз до зосередження у кількох десятків великих туроператорів основних туристичних потоків та можливості нав'язати умови співпраці для турагентів.

Спостерігається ситуація, коли з метою запобігання зловживань у фінансовій сфері, недопущення недобросовісних агентів до роботи з клієнтами, більшість туроператорів вимагають, крім набору засновницьких та фінансових документів, довідку про фінансову гарантію, копії документів про освіту керівництва та провідних менеджерів турагенції, документи про оренду офісу і таке інше. Таким чином, контроль за роботою турагентств, яку раніше в рамках ліцензування виконували державні органи виконавчої влади у сфері туризму, зараз виконують провідні туроператори у свій спосіб.

Крім того, більшість великих туроператорів після відміни ліцензування туроператорської діяльності в 2010р. почали нарощувати власну збутову мережу уповноважених (офіційних, сітьових чи рітейлових) агентств.

Як свідчать дослідження фахівців, усі фактори впливу та трансформація ринкової ситуації майже не змінили структуру підприємницької активності туроперейтингу. За останні десять років частка туроператорів коливалась незначно і склала майже третину ринку. Кількість турагентів також зростає пропорційно розвитку туроператора.

Близько 2/3 кількості підприємств- це агентства [4]. Все зазначене підтверджує факт тісної взаємодії учасників туристичного ринку у формуванні розгалуженої мережі збуту, яка географічно покриває всю територію України, забезпечуючи доступ до подорожі кожному потенційному клієнту.

Література:

1. Герасименко В.Г. “Основи туристичного бізнесу”: навч. посібник / В.Г. Герасименко. - Одеса: Чорномор'я, 1997-160с.
2. Про внесення змін до закону України “Про туризм”: Закон України №1282-IV від 18.11.2003р.
3. Герасименко В.Г. Ліцензування туристичної діяльності в Україні в контексті міжнародного досвіду / Віктор Герасименко, Світлана Галасюк. // Журнал європейської економіки.-2011-Томло (№4). - с.405-417.
4. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туризму: монографія / Г.І. Михайліченко. К.: Київський національно торговельно-економічний університет, 2012 — 608с.